

KINO IJODIDA SUN'IY INTELLEKT VOSITALARINING TA'SIRI VA INSON OMILINING USTUVORLIGI

Gulrux Batirovna Shokirova

*O'zDSMI, "Ovoz rejissyorligi va
operatorlik mahorati" kafedrası o'qituvchisi*

Annotatsiya. *Maqolada XXI asrda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning kino hamda teleserial yaratish jarayoniga ta'siri "Ottepel" seriali tahlili asosida yoritilgan. Muallif AI vositalarining ssenariy yozish, montaj va vizual kompozitsiyadagi imkoniyatlarini ko'rsatar ekan, inson ilhomi va hissiy tajribaning o'rnini alohida ta'kidlaydi. Xulosa qilib, sun'iy intellekt ijod uchun samarali yordamchi bo'lishi mumkin, ammo u insonning ma'naviy teranligi va ijodiy ongini to'liq almashtira olmaydi.*

Kalit so'zlar: *sun'iy intellekt, raqamli texnologiyalar, rejissyorlik, kino san'ati, ijodkor shaxsiyati, vizual fikrlash, aktyorlik mahorat, kinota'lim, inson hissi, intuitsiya.*

XXI asrda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning jadal rivojlanishi kino va teleserial yaratish jarayonlarini tubdan o'zgartirmoqda. Bugungi kunda ssenariy yozish, montaj qilish, kadr kompozitsiyasini tuzish yoki hatto virtual aktyor yaratishda AI vositalari faol qo'llanilmoqda. Shu bilan birga, ijodkor shaxsiyatining o'rnini va ahamiyati borasida yangi bahslar vujudga kelmoqda: texnologiya ijodni yengadimi yoki ijodkorni yangi bosqichga olib chiqadimi?

Bu savolga javob topishda Valeriy Todorovskiyning 2013 yilda yaratilgan "Ottepel" teleseriali ayni zamonaviy voqelik bilan qiziq bir parallel yaratadi. Undagi qahramonlar — kino ijodkorlari, ya'ni inson tafakkuri, hissiyoti va vijdoni bilan yaratuvchi shaxslardir. Bu serial orqali inson ijodining qiymati va fidokorligi tasvirlangan. Bugun esa, aynan shunday inson omili sun'iy intellekt texnologiyalari fonida yangi ma'no kasb etmoqda.

1-rasm. "Ottepel" serialidan lavha.

Valeriy Todorovskiy “Ottepel” orqali ijodkor shaxsining ichki dunyosi uning izlanishi, shubhasi va sadoqatini ko‘rsatadi. Asarda “Xrustalyov kizil avtomobilida kuchli yomg‘irli ob-havoda ketayotib, soyabonsiz bekatda turgan Marianna personajini uchratishi xamda Yegor qaxramonining qo‘lida gul bilan kutish” sahnasida rejissyor ortiqcha so‘zsiz, faqat harakat va ko‘z orqali qahramonning ruhiy holatini ochadi. Ushbu sahna orqali butun film nima haqida ekanligini yoritib bergan. Bu inson tafakkuri va hissiy tajribasiga xos jarayondir. AI texnologiyalari esa aynan shunday jarayonni algoritmlar orqali modellashtirishga intiladi — ya’ni ijodiy qaror qabul qilishni raqamli jarayonga aylantirish. Ammo “Ottepel” bizga shundan dalolat beradiki, inson hissiyoti, intuitsiyasi va vijdonini hech qanday sun’iy intellekt to‘liq almashtira olmaydi.

Serial operatorlari Ivan Gudkov va Fyodor Lyass kadr orqali “rassomona fikrlash”ni namoyon etadi. Yorug‘lik, rang va kompozitsiya vositalarining uyg‘unligi orqali 1960-yillar ruhiyati yaratiladi. “rejissyorning video probada tasvirga olinayotgan” sahnasidagi vizual yechim kadrda soya va nur o‘yini qahramonning ichki kechinmalarini ramziy ifoda etadi.

Bugungi kunda AI vositalari (masalan, Midjourney, Runway, D-ID va boshqalar) orqali vizual kompozitsiya yaratish, kadr rangi yoki yorug‘ligini avtomatik tanlash mumkin. Biroq, “Ottepel”dagi kabi obrazli fikrlash — ya’ni kadr orqali ma’naviy mazmun yaratish faqat inson ongi va tafakkuriga xos ijodiy jarayon bo‘lib qolmoqda.

Serialdagi Yevgeniy Siganov (Viktor Xrustalyov) va Anna Chipovskaya (Inga) ijrolari orqali muhabbat, sadoqat va ijod yo‘lidagi fidokorlik mavzulari ochiladi. “Inga obrazining sevgan insoni bilan ayrilib umidsizlikka tushib qolgan vaqtida yomg‘ir ostida o‘rindiqla o‘tirishi va uning sevgan ishi bo‘lgan kinoga probaga chaqirilgan vaqtdagi uning xursandchiligi hayotga bo‘lgan qiziqishini ortishiga sabab bo‘lishi” sahnasidagi jim, hissiy to‘qnashuv — insonning ichki fojeasi va idealga bo‘lgan intilishini ifoda etadi.

AI orqali yaratilgan “virtual aktyorlar” bugungi kunda real odamlar kabi harakat qilishi yoki so‘zlashi mumkin. Biroq ularda ruhiy kuch va insoniy “tuyg‘u” yo‘q. “Ottepel” bizga aktyor ijrosining haqiqiy qiymati — inson qalbidagi samimiyat va hissiy energiyada ekanligini ko‘rsatadi. Ssenariy muallifi Valeriy Todorovskiy film dramaturgiyasini klassik qonuniyatlarga asoslab qurgan. Asarda har bir epizod personaj rivoji uchun xizmat qiladi. Bu inson tafakkurining mantiqiy va hissiy uyg‘unligining namunasidir. AI bugungi kunda ssenariy yaratishda yordamchi vosita sifatida qo‘llanilmoqda. Masalan, ChatGPT yoki Sudowrite kabi modellar dialoglar yozish, syujet variantlarini taklif etish imkonini beradi. Ammo “Ottepel” kabi seriallardagi kabi obrazli fikrlash va ichki dramatismni yaratish — hali ham inson ijodining ustunligini isbotlaydi.

Konstantin Meladzening “Ottepel” musiqasi — inson hissiyoti bilan yaratilgan kompozitsiya bo‘lib, har bir notada lirizm va nostalgiya seziladi. “Xrustalyovning

yomg'ir ostida o'z avtomobilida ketish" sahnasida musiqa dramaturgiya bilan uyg'un holda harakat qiladi. AI musiqa yaratish vositalari (masalan, Suno yoki Udio) bugungi kunda juda real natijalar bermoqda, ammo ularning hissiy terenligi, ma'naviy "ilhomi" inson qalbidagi tajribaga teng emas.

"Ottepel" teleseriali inson ijodining qudrati, ruhiy fidokorligi va kasbiy sadoqatini ifoda etadi. Sun'iy intellekt esa bugungi kunda ijod jarayonida yangi imkoniyatlar yaratmoqda — u texnik yordamchi, vizual tavsiyachi yoki ssenariy modellagich bo'lishi mumkin. Biroq, ijodkorning qalbi, hissi va vijdoni — hali ham har qanday texnologiyaning markazida turishi lozim. Valeriy Todorovskiy yaratgan "Ottepel" bu ma'noda inson ijodining qiymatini eslatuvchi kino asardir. U bizga shundan dalolat beradiki: sun'iy intellekt assistent bo'lishi mumkin, ammo ijodkorni almashtira olmaydi. Shu sababli, kino ta'limi jarayonida — ayniqsa "Televideniye rejissyorligi", "Kinooperatorlik" va "Aktyorlik mahoratlari" kabi fanlarda — AI vositalaridan foydalanish ijodni yengillashtirishi mumkin, ammo uning asosiy mohiyati — inson hissi va tafakkuri doimo markazda bo'lishi shart.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ismoilov A.I "Kinoteleoperatorlik mahorati". Darslik Toshkent 2021
2. Xidirova K "Kinoteleoperatorlik mahorati" – O'quv qollanma. Tashkent, 2019 y
3. Tadjibayeva OK, Dr, and I. M. Melikuziev. "Khusanov Sh. T., Issues of the using the Special Effects as means of Visual expression in the Cinema art." European Journal of Molecular & Clinical Medicine 7.2 (2020)
4. Хидирова, Камола. "История и развитие визуальных эффектов в кинематографии." O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti xabarleri
5. Копадзе, Ойбек Вейсал Ўғли. "Киношунослик надир?." Oriental Art and Culture 4.6 (2023): 587-597
6. Arzikulov, Azizbek. "Kinooperatorning tasviriy yechim yaratishdagi o'ziga xosligini." Oriental Art and Culture 4.6 (2023): 193-199
7. Shokirova, G. "Problems of skills of young filmmakers in uzbek cinematography." Eurasian Journal of Social Sciences, Philosophy and Culture 2.13 (2022): 201-207
8. Shokirova, Gulrukh Batirovna. "The Historical Development of Television: From Its Early Stages to the Digital Era." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.3 (2025): 861-862
9. Shokirova GulruxBatirovna, "O'zbek kinematorafiyasida malakali mutaxassis kadrlarni tayyorlashda kinooperator-kinorejissyor Iqbol Meliqo'zievning zamonaviy pedagogik mahorati." Science and innovation 1.1 (2022): 460-473

10. Alijonov, Husan. "The language of light: ravi varman's cinematic signature."
Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.4 (2025): 437-441